

соціалізм. Виявлено Існування політичного розриву між актуалізацією політичних ціннісних орієнтацій на емоційному, когнітивному та дієво-практичному рівнях сприйняття, зменшення інтенсивності їхнього прояву на когнітивному рівні та незначна представленість на дієвому рівні. Основними видами політичної залученості серед політично активної учительської молоді були когнітивно-електоральна та дієво-практична, а політичної мотивації – ціннісно-орієнтована та інструментальна політична. Основними психологічними детермінантами прояву політичного ціннісного рівня свідомості є загальна структура ціннісних орієнтацій, у якій провідне місце посідають цінності соціального, етичного та пізнавального рівнів.

Результати дослідження дають змогу окреслити перспективи подальших теоретичних і практичних розробок, що впливають із його контексту. Перспективними, зокрема, можуть стати лонгитюдні дослідження динаміки формування та прояву політичної культури молоді, більш детальний аналіз когнітивно-рефлексивних механізмів її актуалізації, визначення особливостей прояву політичної культури у різних вікових, статевих, регіональних, професійних групах.

Список використаної літератури:

1. Васютинський В. Інтеракційна психологія влади/ Вадим Васютинський. – К., 2019. – 492 с.
2. Пірен М. І. Основи політичної психології. Навчальний посібник/ М. І. Пірен. – К.: Міленіум, – 2018. – С. 418

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛОВЕСНО -ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

УДК 376.015.3-056.263

Драченко Вікторія Василівна,

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри психології,*

КВНЗ «Вінницької академії неперервної освіти»

Матвієва Ганна Юріївна,

*магістрант спеціальності 053 «Психологія»,
КВНЗ «Вінницької академії неперервної освіти»*

Актуальність проблеми. Діти з порушенням слуху, які опановують словесну мову, роблять це набагато пізніше ніж ті, що чують, тому потребують спеціальних зусиль з боку батьків, педагогів, вихователів.

Саме в розвитку їхньої розумової діяльності спостерігається значно більше специфічних особливостей, ніж в інших пізнавальних процесах. Вони тривалий час продовжують залишатися на рівні наочно-образного мислення, тобто мислять не словами, а образами, картинами. У формуванні словесно логічного мислення діти з порушенням слуху різко відстають від однолітків, якічують, і це призводить до загального відставання у пізнавальній діяльності. Невелика кількість дітей з порушенням слуху (близько 15% в кожній віковій групі) за рівнем розвитку словесно-логічного мислення наближається до середніх показників однолітків, якічують. Однак серед дітей з порушенням слуху є також учні (10-15%) зі значним відставанням у розвитку словесно-логічного мислення в порівнянні з тим, що спостерігається у більшості школярів з порушенням слуху. Ці діти не є розумово відсталими, рівень їх розвитку наочного мислення – в межах вікової норми дітей з порушенням слуху. Саме тому необхідно приділяти особливу увагу розвитку словесно-логічного мислення у дітей з порушенням слуху.

Мета статті - проаналізувати проблему особливостей розвитку словесно-логічного мислення у дітей з порушенням слуху; звернути увагу психологів, помічників вчителя та батьків на специфіку цього процесу для поліпшення всебічного розвитку дітей з порушенням слуху.

Виклад основного матеріалу. Розвиток логічного мислення у дітей з порушенням слуху є необхідною умовою їх успішного навчання і розвитку. Перехід до понятійного, логічного мислення відбувається поступово, по мірі оволодіння дітьми словником, граматичною будовою мови, словесною мовою (Тигранова, Л. И., 1991). Психологами охарактеризовані 3 стадії розвитку дитячого мислення. Це наочно-дійове, наочно-образне і словесно-логічне мислення. Наочно-дійове, або предметно-дійове мислення обов'язково включає в себе зовнішню дію з предметом, певне перетворення предмета, що забезпечує рішення будь-якої задачі. Самостійної розумової дії ще немає, рішення здійснюється шляхом зовнішніх предметних дій – це початкова стадія розвитку мислення. Найголовніше в стадії наочно-дійового мислення те, що дитина для задоволення своєї потреби використовує різні предмети як знаряддя, як засіб досягнення мети; в дії вона здійснює предметний аналіз навколишнього, його ситуації, встановлює деякі просторові відносини між предметами, виділяє в предметах властивості, важливі для досягнення мети, пізнає функціональні властивості цих предметів і їх взаємозв'язок в життєвих ситуаціях.

У переході до наступної стадії – наочно-образного мислення – важлива функція належить мові, яку опановує дитина в процесі спілкування з іншими людьми. Засвоюючи словесні позначення предметів, їх ознак, відносин предметів, дитина набуває здатності здійснювати розумові дії з образами предметів. Спочатку розумові дії являють собою лише незначні елементи всередині практичної предметної дії. Потім вони набувають певної самостійності, здійснюючи за допомогою внутрішнього мовлення, що виникає в зв'язку з наочною ситуацією.

Завершальну стадію – словесно-логічне мислення – підрозділяють на дві: конкретно-понятійне і абстрактно-понятійне мислення.

На стадії конкретно-понятійного мислення дитина відображає не тільки ті предметні відносини, які він пізнає шляхом своїх практичних дій, але також і відносини, засвоєні нею як знання в мовній формі. На цій стадії розвитку логічного мислення дитина постійно опирається на конкретні приклади, дії, образи як на основу для міркування. Він уже може здійснювати основні розумові операції, міркувати, робити висновки. Однак розумові операції на цій стадії ще пов'язані з конкретним змістом, недостатньо узагальнені, тобто дитина виявляється в змозі мислити по суворим вимогам логіки тільки в межах засвоєних знань. Застосовувати розумові операції для пізнання нового дитина може лише в знайомій життєвій ситуації.

Абстрактно-понятійна стадія є завершальною формою розвитку логічного мислення. На цій стадії істотно змінюється змістовна сторона мислення: діти починають мислити абстрактними поняттями, загальними законами, засвоюють систему понять, їм стає доступно самостійне рішення складних пізнавальних завдань. Розумові операції стають узагальненими і взаємопов'язаними, що виражається в можливості довільно здійснювати будь-які розумові операції стосовно найрізноманітнішого матеріалу, конкретного і абстрактного. У дітей з'являється здатність міркувати, обґрунтовувати свої міркування, доводити правильність отриманих висновків, усвідомлювати і контролювати процес міркування.

Висуваючи в якості кінцевого завдання розвиток абстрактно-понятійного мислення дітей з порушенням слуху, слід постійно мати на увазі, що досягнення цієї мети можливе лише за умови досить високого рівня їх мовленнєвого розвитку, що дозволяє використовувати мову, як основний засіб розумової діяльності. Логічне мислення є мислення мовне, в якому слово є і основою, і засобом, і результатом цього процесу. У дітей з порушенням слуху на початковому етапі навчання такі широкі мовленнєві можливості, як правило, ще відсутні, що ускладнює процес

формування логічного мислення і вимагає пошуку таких шляхів і способів його розвитку, які були б адекватними мовленнєвим можливостям учнів.

Становлення кожної наступної стадії відбувається всередині старої. Конкретно це виражається в тому, що домінуючими поки залишаються способи розумової діяльності, характерні для більш низької стадії, однак дитина виявляється в змозі застосовувати нові способи мислення, які формуються у нього у процесі постійного розширення кола завдань. Навчання обов'язково передбачає вироблення у дітей міцних знань, умінь і навичок. Тільки при наявності чітких знань, автоматизованих способів розумових операцій дитина набуває здатності застосовувати засвоєні принципи дій в різноманітних ситуаціях. У процесі розвитку необхідно не тільки рух вперед, але і певна стадія стабілізації по відношенню до будь-якої сукупності знань, умінь і навичок, коли зовні спостерігається як би «плато» в розвитку, але при цьому йде поступове накопичення можливостей для переходу на вищий рівень. Логічне мислення є поняттям широким, і важко визначити верхню межу його розвитку. «Знизу» ж цей процес може бути обмежений, оскільки досить чітко визначається той необхідний мінімум логічних знань та вмінь, без оволодіння яким процес логічного мислення гальмується (Розанова, Т.В.,1978). Також він може бути обмежений суто фізіологічними та психічними особливостями розвитку дитини.

Приблизно у віці 6-7 років (зі вступу до школи) у дитини починають формуватися два нових для нього виду мислення – словесно-логічне і абстрактне. Успішність засвоєння знань і умінь залежить від рівня розвитку цих типів мислення. Недостатній розвиток словесно-логічного мислення призводить до труднощів при здійсненні будь-яких логічних дій (аналізу, узагальнення, виділення головного при побудові висновків) і операцій зі словами. Вправи на розвиток цього виду мислення спрямовані на формування у дитини вміння систематизувати слова за певною ознакою, здатності виділяти родові і видові поняття, розвиток індуктивного (від одиничного до загального) і дедуктивного (від загального до одиничного) мислення, функції узагальнення та здатності до абстракції. Спонтанного оволодіння елементами логіки в процесі засвоєння навчального матеріалу не відбувається. Звідси впливає необхідність проведення спеціально організованої пропедевтичної роботи, безпосередньо спрямованої на формування в учнів прийомів логічного мислення.

Вправи на розвиток словесно-логічного мислення на заняттях з розвитку мовлення для молодших школярів є пропедевтичною, оскільки в

них повністю відсутні логічні терміни та визначення і від учнів не вимагається знання тих чи інших логічних правил.

Вправи спрямовані на практичне оволодіння змістом логічних понять і дій. Учні повинні вміти побачити логічні відносини в різних практичних ситуаціях. Одні і ті ж логічні відносини і дії відпрацьовуються на різноманітному ігровому матеріалі з використанням побутової лексики, що дозволяє спиратися на життєвий досвід учнів, а також на матеріалі програми уроків розвитку мовлення. Загальною умовою розвитку всіх форм розумової діяльності є забезпечення самостійності дітей при вирішенні розумових завдань. Спочатку завдання можуть бути зовсім простими і потім поступово ускладнюються, але це явно повинні бути такі завдання, які дитина вирішує повністю самостійно, не по аналогії з безпосередньо попередньою завданням, вирішеною спільно з учителем. Самі вправи даються не тільки у вигляді навчальних завдань, а й у формі цікавих ігор.

Робота з розвитку словесно-логічного мислення дітей з порушенням слуху будується на забезпеченні в навчальному процесі певних психолого-педагогічних умов:

- моделювання логічних форм і відносин, що здійснюється за допомогою реальних предметів (зображень) і їх властивостей;
- цілеспрямоване, досить тривале, розподілення в часі формування логічних прийомів мислення, що відбувається за допомогою системи логічних вправ та ігор, що забезпечують поступовість становлення загально логічних умінь;
- використання у вправах ситуацій, знайомих дітям з життєвого досвіду;
- практичне оволодіння логічними вміннями без використання спеціальної термінології, без механічного завчання будь-яких правил і визначень;
- розуміння учнями значущості логічних умінь і дій, їх незалежності від конкретного змісту матеріалу, на якому будуються вправи (Выготський Л.С.,1982).

Висновки. Отже, проблема розвитку словесно-логічного мислення у дітей з порушенням слуху є предметом багатьох наукових та практичних досліджень. Якщо приділяти особливу увагу розвитку словесно логічного мислення у дітей з порушенням слуху, використовуючи всі доступні методики, напрацьовані багатьма спеціалістами, займатись з дитиною і в навчальних закладах і вдома, дотримуючись визначених оптимальних умов, створює можливості більш продуктивного розвитку дитини. Це

дасть можливість у майбутньому такій дитині реалізуватись у будь якій сфері життя.

Перспективи подальших досліджень. Розробити корекційну програму для дітей з порушенням слуху для поліпшення всебічного розвитку дітей з порушенням слуху.

Список використаної літератури:

1. Тигранова Л. И., (1991), Развитие логического мышления детей с недостатками слуха, Москва, Просвещение, 64с
2. Розанова Т.В., (1978), Развитие памяти и мышления глухих детей. Москва, Педагогика. 232с
3. Виготський Л.С., (1982), Мышление и речь: собрание сочинений. Москва, Педагогика, 504с.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

УДК 378.1

Жаровська Олена Петрівна,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психолого-педагогічної освіти та соціальних наук,
КВНЗ «Вінницька академія безперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Розвиток технологій спричиняє розробку нових інструментів навчання і робить навчальний процес більш ефективним. Однак, бездумне застосування цих інструментів призводить до зворотного ефекту, коли реальне пізнання замінюється ілюзорним, а навчання перетворюється у прості розваги. Формується нова ідеологія, заснована на «Гейміфікації» та «Діджиталізації» освіти, де на зміну традиційним учителям йдуть «ігропедагоги», «координатори онлайн-платформ і освітніх траєкторій». Поширенню діджиталізації в освіті сприяє запровадження 3G-зв'язку, за допомогою якого розповсюджуються цифрові технології.

В Україні поступ діджиталізації успішно відбувається у напрямках електронного навчання (elearning), ІТ (інформаційних технологій), ТКП (телекомунікаційні послуги) тощо (Жерновникова, О.А.,2018).

Мета наукової публікації. Закцентувати увагу на темі діджиталізації в освіті, оскільки в Україні протягом наступних років відбудуватиметься діджиталізація всіх сфер суспільного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес навчання стає більш динамічним - за рахунок гейміфікації, персоналізації і діджиталізації